Ålands landskapsregering

Dokumentnamn
YTTRANDE

Brevnr
246 Rk1a

Ärendenr
ÅLR 2021/2838

Datum
13.4.2021

Hänvisning
SRR 7/2020 rd

Förvaltningsutskottet

00102 RIKSDAGEN

Kontaktperson
Anna-Lena Sjöberg

Ärende

# Yttrande över statsrådets redogörelse om EU-politiken

Statsrådet har sänt sin redogörelse om EU-politiken till riksdagen. Riksdagens förvaltningsutskott har av denna anledning bett Ålands landskapsregering att lämna ett skriftligt yttrande. Med anledning härav önskar Ålands landskapsregering framföra följande.

Ålands landskapsregering skriver varje år en redogörelse över sina externpolitiska prioriteringar i förhållande till Nordiska ministerrådet, till dagordningen inom Europeiska unionen samt till övriga externa samarbeten, se bilaga 1. Landskapsregeringen deltar därför inte i framtagandet av statsrådets redogörelse om EU-politiken. Landskapsregeringen ser det dock som positivt att få en möjlighet att yttra sig över statsrådets redogörelse. Åland för en proaktiv och konstruktiv EU-politik och ser yttrandet som en grogrund för att ytterligare förbättra samarbetet med Finland i syfte att föra fram Ålands prioriteringar till EU:s institutioner.

## Ålands EU-politik

Åland och ålänningarnas dagliga liv påverkas i stor utsträckning av beslut som fattas på EU-nivå. För att kunna fortsätta bygga ett välfungerande Åland där människor vill bo och leva måste också EU:s beslut vara anpassade till lokala förhållanden. För landskapsregeringen finns det således all anledning att fortsätta föra en aktiv EU-politik. I takt med att EU får tillgång till nya budgetmedel måste Åland se till att stödprogram anpassas så de kan användas effektivt också i mindre autonomier som Åland. När diskussioner kring nya kompetensområden aktualiseras måste Åland fortsätta vara med och forma Finlands ståndpunkter i enighet med självstyrelselagen och samtidigt påverka diskussionen på EU-nivå för att säkerställa att nya EU-kompetenser inte riskerar påverka självstyrelsen negativt. Landskapsregeringen ser med oro på hur kommissionen allt oftare exempelvis kräver en nationell plan per medlemsstat inom olika områden. För landskapsregeringen är det av stor vikt att kommissionen tar Ålands konstitutionella status i beaktande i såväl nya lagförslag som i arbetet med olika fonder och program.

Lanskapsregeringen fortsätter också att understryka vikten av subsidiaritetsprincipen och ser med oro på hur den allt oftare inte tas tillräckligt i beaktande i EU:s beslutsprocesser.

## Allmänt

Statsrådets redogörelse om EU-politiken är ambitiös och spänner över många viktiga områden. Landskapsregeringen ser det som positivt att frågor som rör klimatneutralitet och hållbar utveckling lyfts fram. Landskapsregeringen följer bl.a. kommissionens olika initiativ inom området cirkulär ekonomi och EU:s genomförande av FN:s Agenda 2030. Ålands engagemang för hållbarhet med bland annat Utvecklings och hållbarhetsagendan för Åland är något som landskapsregeringen aktivt försöker lyfta internationellt och på EU-nivå. Landskapsregeringen stödjer statsrådets ambition om ett klimatneutralt Finland år 2035. Åland står även bakom förslaget i redogörelsen om att lyfta fram räddandet av Östersjön som ett av EU:s spetsprojekt.

Landskapsregeringen välkomnar att redogörelsen understryker vikten av att EU iakttar subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna i sin lagstiftning. Samtidigt önskar landskapsregeringen att såväl de brister som idag finns när det kommer till subsidiaritetsprincipen som problematiken kring att kommissionen allt oftare kräver en plan eller implementering per medlemsstat kunde lyftas ännu tydligare i redogörelsen. Landskapsregeringen omfattar också fullständigt redogörelsens konstaterande av att det är allt viktigare att undvika en onödig administrativ börda. För en liten förvaltning som Ålands är det av yttersta vikt att den administrativa bördan begränsas till ett minimum.

Landskapsregeringen delar många av de synpunkter som förs fram i kapitlet om hållbar användning av naturresurser. Särskilt skrivningarna om skogarnas betydelse välkomnas. För landskapsregeringen är det viktigt att den gemensamma jordbrukspolitiken tar lokala förhållanden i beaktande. Det småskaliga jordbruket som finns på Åland måste ha förutsättningar att överleva och utvecklas inom ramen för EU:s jordbrukspolitik. Detsamma gäller fiskerinäringen där det för Åland är extra viktigt att det småskaliga, kustnära fisket bereds möjligheter att utvecklas.

Ambitionen att främja rekryteringen av finländare till EU:s institutioner och ämbetsverk är god och det är ett bra sätt att garantera bättre förståelse för våra lokala förhållanden hos EU:s beslutsfattare. I det sammanhanget vill landskapsregeringen lyfta vikten av att arbeta för att även främja rekryteringen av ålänningar och finländare med goda kunskaper om självstyrelsen till EU:s institutioner. Landskapsregeringen ser fram emot att gott samarbete med finländska myndigheter på det här området.

Landskapsregeringen noterar skrivningarna om det tillfälliga återhämtningsinstrumentet som inrättats till följd av de ekonomiska konsekvenserna av coronapandemin och vill i det sammanhanget lyfta vikten av att regioner och autonomier involveras direkt i arbetet med återhämtningsplanerna. För olika framtida instrument på EU-nivå bör dessutom regioners

och autonomiers roll förtydligas på ett bättre sätt för att säkerställa att regionalt självbestämmande respekteras och att instrumentens medel används på ett så effektivt sätt som möjligt.

## Ålands inflytande

**Parlamentsplatsen**
Ända sedan Finlands regering i sin proposition (RP351/1994 rd) klargjorde att en åländsk representation till Europaparlamentet är konstitutionellt berättigad har Åland väntat på att Finland ska uppfylla sina åtaganden och garantera en åländsk plats i Europaparlamentet.

I samband med den planerade konferensen om EU:s framtid kommer bland annat transnationella vallistor att diskuteras. Ett sådant system skulle kräva en revidering av vallagen (rådets direktiv 2013/1/EU). Landskapsregeringen ser en eventuell revidering av vallagen som en utmärkt möjlighet för Finland att samtidigt justera vallagen så att också en åländsk representation i europaparlamentet garanteras. Landskapsregeringen ser således fram emot att Finland under jubileumsåret för Ålands självstyrelse tar vara på möjligheten att äntligen garantera den åländska plats i Europaparlamentet som Finlands regering redan konstaterat är konstitutionellt berättigad.

**Konferensen om EU:s framtid**
Landskapsregeringen följer noggrant Konferensen om EU:s framtid och arbetar för att få möjlighet att aktivt delta i denna. Landskapsregeringen välkomnar initiativet med en konferens vars syfte är att stärka EU:s demokratiska legitimitet och anser att konferensens plenarförsamling även bör inkludera ledamöter från lagstiftande regionala parlament med behörighet och skyldighet att genomföra EU-lagstiftning.

**Landskapsregeringens specialsakkunniga i Bryssel**
Åland har en specialsakkunnig vid Finlands ständiga representation till EU. Den specialsakkunniga är formellt anställd av utrikesministeriet men arbetar endast för Åland och landskapsregeringen finansierar tjänsten. Den specialsakkunniga fungerar som landskapsregeringens representant till EU:s institutioner. Under lagstiftningsprocessen i EU bevakar den specialsakkunniga ärenden som är av intresse för landskapsregeringen och förmedlar information till Åland. Den specialsakkunniga arbetar också med att föra fram Ålands positioner till EU:s institutioner.

Under coronapandemin har arbetsmetoderna vid EU:s institutioner i stor utsträckning påverkats. Beroende på pandemiläget i Bryssel har möten på alla nivåer i rådet antingen fått äga rum online eller fysiskt men med hårda begränsningar på antalet deltagare. Ålands specialsakkunniga kan vanligtvis delta i rådets möten. Till följd av coronapandemin har dock införts restriktioner som enbart möjliggör en deltagare per medlemsstat, vilket

inneburit att Åland ofta förlorat sin direkta tillgång till dessa möten. För möten som äger rum online har varje medlemsstat oftast bara fått en länk för att kunna delta. Därför har landskapsregeringens specialsakkunniga inte kunnat delta i rådets möten på samma sätt som normalt. Detta har lett till utmaningar vad gäller tillgång till och möjlighet att påverka de inofficiella diskussionerna. Landskapsregeringen har tillsammans med Finlands ständiga representation till EU försökt hitta pragmatiska lösningar så långt som möjligt för att ändå säkerställa en effektiv informationsförmedling. Situationen fungerar dock inte bra i nuläget och påverkar Ålands möjligheter till inflytande på ett negativt sätt. Landskapsregeringen ser att en bättre lösning skulle behöva utarbetas så snart som möjligt.

Landskapsregeringen har i mars 2021 sänt in en formell begäran till Utrikesministeriet om att i samband med jubileumsåret för Ålands självstyrelse stärka Ålands påverkansmöjligheter i EU genom att den specialsakkunnigas diplomatiska grad höjs till samma nivå som motsvarande autonomiers representanter till EU, till exempel Färöarna och Grönland.

**Landskapsregeringens deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden**
Enligt 59a § självstyrelselagen har landskapsregeringen rätt att delta i beredningen av Finlands nationella ställningstagande gällande beslut som fattas inom EU. Detta görs genom att landskapsregeringen har en representant i de flesta sektorspecifika beredningssektionerna samt i kommittén för EU-ärenden. Lantrådet har även rätt att bli hörd i EU-ministerutskottet.

Det är positivt att statsrådet på sid 26 i redogörelsen konstaterar att ”Ålands landskapsregerings möjligheter att påverka EU-ärenden ska tryggas. Det är viktigt att landskapet kan föra fram sin ståndpunkt i ett tidigt skede av den nationella beredningen.”

Landskapsregeringen vill framhålla att språket utgör det största hindret vid deltagandet i den nationella beredningen. Enligt justitieministeriets anvisningar om Ålands ställning i lagberedningen och i EU-ärenden har landskapsregeringen rätt att få beredningssektionernas dagordningar på svenska, övrigt material översatt på begäran (åtminstone de delar som är viktiga för Åland) samt tolkning vid deltagande i beredningssektionsmöten.

Ett vanligt problem är att få relevanta översättningar i tid. Det händer att endast vissa delar av texten översätts, vilket inte alltid räcker till för att få en nödvändig helhetsbild. Fortfarande saknas kunskaper hos enskilda tjänstemän vid ministerierna om Ålands språkliga rättigheter i beredningen av EU-ärenden och det är ett växande problem att allt fler tjänstemän i Finland saknar tillräckliga kunskaper i svenska.

För att säkerställa statsrådets målsättning i redogörelsen, att trygga Ålands möjligheter att påverka EU-ärenden, krävs från statsrådets sida ett kontinuerligt arbete med att informera berörda statstjänstemän om Ålands ställning i EU-ärenden, vikten av att informera landskapsregeringen i ett tidigt skede och av att relevanta dokument översätts i tid.

Landskapsregeringen ser fram emot ett gott samarbete för att fortsätta bygga ett välfungerande EU som tar lokala förhållanden i beaktande och bidrar till att skapa ett bättre samhälle för alla ålänningar och finländare.

Vicelantråd Harry Jansson

Rättssakkunnig Anna-Lena Sjöberg

FÖR KÄNNEDOM Europaparlamentariker Nils Torvalds

Riksdagsledamot Mats Löfström

Ålands lagting, Självstyrelsepolitiska nämnden

Landskapsregeringens specialrådgivare i Bryssel

Landskapsregeringens lagberedning